

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Dominik Novotný

**Grónská cesta k suverenitě: role Evropské unie
v tomto procesu**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Dominik Novotný**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

Novotný, Dominik. „Grónská cesta k suverenitě: role Evropské unie v tomto procesu.“ Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, 2016.

Abstrakt

Tato práce zkoumá roli Evropské unie v grónské cestě k ekonomické soběstačnosti a politické suverenitě. Hlavním cílem práce je interpretovat pozici EU, jakožto zahraničního partnera Nuuku. Autor se v práci věnuje třem oblastem. První z nich je rybolov, sektor, který je pro Grónsko momentálně ekonomicky nejvýznamnější a na jehož základě vystoupilo ze struktur evropské integrace. Rybolov byl také zásadní pro nastavení podoby původního vztahu mezi EU a Nuukem. Druhou oblastí je těžba grónského nerostného bohatství, které je do budoucna potenciálním zdrojem grónské ekonomické soběstačnosti, nicméně rozvoj tohoto sektoru nebude možný bez zahraničních investic. Třetí oblastí je politický rámec snah o suverenitu na půdě domácí, v rámci celého Dánského království i na mezinárodním poli. Po metodologické stránce je práce kompilačního charakteru, obohacená o autorskou interpretaci primárních pramenů. Práce prokazuje hypotézu, že EU i poté, co Grónsko vystoupilo z Evropských společenství, paradoxně představuje zásadní článek pro rozvoj Grónska k plné nezávislosti.

Abstract

This thesis researches the role of the European Union in the Greenlandic journey towards economic self-sufficiency and political sovereignty. The main goal of the thesis is to interpret the position of EU as a foreign partner of Nuuk. The

author concentrates on three main areas. The first one is fishery, the sector which is currently of the greatest importance to the country's economy and on the grounds of which Greenland left the structures of the European integration. This area was also fundamental for the shaping of the original form of the EU-Greenlandic relations. The second area is the extraction of Greenlandic natural resources, which in future might be the potential source of Greenlandic economic self-sufficiency; however this will not be possible without foreign investments. The third area is the political framework of sovereignty-seeking efforts within the country, the entire Danish realm and in the global context. This paper is a compilation thesis supplemented by author's interpretations of primary sources. In the thesis the author confirms his hypothesis that the EU even after Greenland left the EEC represents a fundamental aspect for the development of Greenland toward full independence.

Klíčová slova

Grónsko, Evropská unie, suverenita, ekonomická soběstačnost, rybolov, nerostné suroviny.

Keywords

Greenland, European Union, sovereignty, economical self-sufficiency, fishery, natural resources.

Rozsah práce: 57 762 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2016

Dominik Novotný

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Dominik Novotný

E-mail:

dominik.novotny@email.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

2014/2015, letní semestr

Semestr a školní rok ukončení práce:

2015/2016, letní semester

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. David Emler, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Váška

Název práce:

Grónská cesta k suverenitě: role Evropské unie v tomto procesu

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Práce sleduje grónskou cestu k suverenitě v oblasti ekonomické a politické. V rámci tohoto kontextu představuje roli Evropské unie. Grónsko od roku 1979 získává čím dál větší míru autonomie na Dánsku a vědomě směřuje za plnou státní suverenitou. První dvě kapitoly se věnují ekonomickým aspektům této cesty, přičemž právě ekonomická závislost je to, co v současné době nejvýrazněji dělí Nuuk od plné samostatnosti. V těchto kapitolách interpretuji funkci EU jako ekonomického partnera Grónska. Třetí kapitola se věnuje politickým okolnostem těchto grónských snah. Hypotéza, se kterou pracuji, je, že Evropská unie i poté, co Grónsko vystoupilo z jejích struktur, představuje zásadní článek pro rozvoj Grónska v oblasti ekonomické soběstačnosti a politické suverenity.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Původní téma práce, tedy „Vývoj grónsko-evropských vztahů mezi lety 1985–2015“, bylo příliš široké a jeho zúžení bylo bezpodmínečně nutné. Téma jsem tedy zúžil na tematiku, která mi v rámci dané problematiky přišla nejzajímavější.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Práce má 3 kapitoly: Rybolov, Nerostné bohatství a Politické okolnosti cesty k suverenitě.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Auchet, Marc. „Greenland at the Crossroads.“ *International Journal* 66, č. 4 (2011): 957-970.

Bertelsen, Rasmus . „Climate Change, Independence and Microstate Security Policy: the Faroe Islands, Greenland and Iceland.“ Práce prezentovaná na výroční schůzi American Political Science Association, Washington, D.C., 2.–5. září 2010.

Boersma, Tim, a Kevin Foley. „The Greenland Gold Rush: Promise and Pitfalls of Greenland’s Energy and Mineral Resources.“ *Brookings Institute*, 24. 9. 2014.

Erdal, Lisa. „Independence on the Horizon: A Study of the Interplay Between Sovereignty and Natural Resources in Greenland.“ Institut de Haute études Internationales et du Développement a Fridtjof Nansen Institute, 2013.

Floistad, Brit. „Greenland and the European Community Formal Independence - Economic Dependence.“ *International Challenges* 8, č. 4 (1988): 6-10.

Floistad, Brit. „Greenland’s International Fisheries Relations: A Coastal State in the North with Problems of the South?“ *Cooperation and Conflict*, č. 24 (1989): 35-48.

Gad, Ulrik P. „Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making.“ *Cooperation & Conflict* 49, č. 1 (2014): 98-118.

Hartig Danielsen, Jens. „Self-Government and the Constitution: Greenland within the Danish State.“ *European Public Law* 19, č. 4 (2013): 619-641.

Mazza, Mauro. „The Prospects of Independence for Greenland, between Energy Resources and the Rights of Indigenous Peoples.“ *Beijing Law Review*, č. 6 (2015): 320-330.

Mortensen, Ben. „The Quest for Resources – the Case of Greenland.“ *Journal of Military and Strategic Studies* 15, č. 2 (2013): 93-128.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

1 Úvod	2
2 Historický kontext	5
3 Rybolov	9
4 Nerostné bohatství	19
5 Politické okolnosti cesty k suverenitě	28
6 Závěr	35
Použitá literatura	37

1 Úvod

Grónská cesta k suverenitě je sama o sobě velice zajímavým procesem, který započal již v sedmdesátých letech minulého století. Počítáme-li za počátek tohoto procesu konec koloniálního statusu Grónska v rámci Dánského království, lze zárodek postupné grónské emancipace hledat již v padesátých letech. Přestože reálná možnost plné nezávislosti je pravděpodobná spíše až za několik desítek let, v současnosti Nuuk potenciálně stojí před několika posledními kroky od svého cíle. Postupně dochází k přesunu pozornosti z tradičního rybolovu na ekonomicky slibnou těžbu nerostných surovin. Od té se očekává, že v budoucnosti Grónsku zaručí ekonomickou soběstačnost. V politické rovině byly roku 2009 ještě více rozšířeny pravomoci v té době již autonomního ostrova, který se nebojí dále zkoušet, kam až hranice jeho autonomie sahají.

Nuuk roku 1985 opustil struktury evropské integrace a stal se tak jediným územím, které kdy vystoupilo z Evropských společenství. Nicméně od daného roku je s EHS (resp. EU) v blízkém partnerství, které je pro něj ekonomicky velice důležité. Spolupráce Bruselu s Nuukem má od osmdesátých let konstantní charakter, ačkoliv se několikrát změnila jeho forma. Právě vyhlídky grónského těžářství jsou předmětem nového budoucího nastavení vzájemných vztahů. Je otázkou, jakou roli EU mezi ostatními geopolitickými investory zaujme. Zajímavé je bezesporu to, jakým způsobem může souviset integrační proces v podobě spolupráce Grónska s EU (byť nemusí vést k plné integraci) se separatistickými tendencemi v rámci Dánského království. Integrace a separatismus jsou obecně vnímány jako protichůdně směry, nicméně v grónském případě spolu souvisí, neboť EU do jisté míry představuje určitou alternativu ke Kodani.

Cílem práce je poskytnout interpretaci funkce Evropské unie ve vývoji Grónska k ekonomické soběstačnosti a politické suverenitě. Tento cíl vychází z hypotézy, že Evropská unie i poté, co Grónsko vystoupilo z Evropských společenství, paradoxně představuje zásadní článek pro rozvoj Grónska v těchto oblastech.

Tato práce je členěna do tří hlavních kapitol, kterým předchází krátký historický kontext. V první kapitole se věnuji spolupráci Nuuku s Bruselem v oblasti rybolovu, neboť ten i nadále zůstává zásadním sektorem grónského hospodářství a je také základem vztahu Grónska s Evropskými společenstvími. Druhá kapitola je zaměřena na potenciál grónských nerostných surovin pro dosažení ekonomické nezávislosti a umožnění nezávislosti politické. Zde také analyzuji roli EU jakožto zahraničního investora. Poslední část se na rozdíl od prvních dvou věnuje politickým aspektům možnosti grónské suverenity a roli EU v této oblasti.

Co se metodologie týče, předmětem práce jsou oblasti mezinárodních vztahů, politologie a ekonomie. Jedná se o kompilační práci obohacenou o vlastní interpretaci primárních pramenů. Kompilační část práce je založena zejména na odborných článcích rozličných autorů, dále využívá ekonomické analytické zprávy či příspěvek z vědecké konference. Jako primární zdroje využívá práce dokumenty institucí evropské integrace, mezinárodní dokumenty, materiály zveřejněné grónskou vládou, stejně tak jako data grónského statistického úřadu.

Literatura, která by se přímo a primárně zaobírala rolí EU v grónské cestě k suverenitě, neexistuje. Zásadní sekundární zdroje informací se tedy u jednotlivých kapitol liší. Nejčastěji odkazovaným a stěžejním autorem v první kapitole je bezesporu Brit Fløistad, který se ve svých článcích jako jediný primárně věnuje spolupráci Nuuku s Bruselem v oblasti rybolovu. V druhé kapitole lze za klíčové sekundární zdroje označit dva texty: jednak je to ekonomicko-analytická zpráva „The Greenland Gold Rush: Promise and Pitfalls

of Greenland's Energy and Mineral Resources“ od Tima Boersma a Kevina Foley z Brookings Institution, předního amerického think tanku v oblasti globální politiky. Přestože dokument nepochází z akademického prostředí, po podrobení kritice jsem neshledal důvod, proč by informace v něm obsažené nebyly použitelné v rámci této práce. Druhým klíčovým zdrojem druhé kapitoly je vědecký článek „The Quest for Resources – the Case of Greenland“ od dánského autora Benta Mortensena. Poslední kapitola je postavena na značném množství sekundárních zdrojů, nicméně dva z nich lze označit za základní, a to studii „Independence on the Horizon: A Study of the Interplay Between Sovereignty and Natural Resources in Greenland“ od Lisy Erdal z ženevského Institutu vysokých mezinárodních a rozvojových studií a článek „Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making“ od Ulrika Gada z Kodaňské Univerzity.

Veškeré citace, které vychází z anglických originálů, jsou přeloženy autorem.

2 Historický kontext

Grónská cesta k suverenitě a ekonomické soběstačnosti je velice specifická kombinací svých geografických a demografických aspektů. Co se geografické stránky týče, je nutné promítnout do našeho vnímání tohoto největšího ostrova světa několik faktů. Prvním zásadním faktem je bezesporu rozloha Grónska, která činí 2 166 086 km² (což je pro představu více než šestinásobek rozlohy Německa), nicméně více než 81 % území je pokryto ledovcem a velká část zbytku ostrova je trvale pokryta sněhem. V důsledku tání ledovce vlivem klimatického oteplování se v posledních desetiletích otevírá cesta k části geologického dědictví ostrova, které bývalo až doposud nepřístupné. Mizení grónského ledovce nabralo v jednadvacátém století vsutku nevídané rychlosti. Uvádí se, že za první desetiletí tohoto století se ledovec zmenšil skoro o třetinu. To je nejrychleji za celých 150 let od doby, kdy bylo započato měření.¹ Ono dědictví se skládá ze značných zásob zejména minerálů, ropy a zemního plynu. Těžba těchto surovin bude nejspíše postupně nahrazovat pro Grónsko tradiční odvětví rybolovu v prvenství ve státní ekonomice a zdá se být jedinou možností, jak dosáhnout kýžené suverenity. Překážka, jež leží Grónsku v cestě k tomu cíli, je aktuální finanční závislost na mateřském Dánsku, která z velké části vyplývá z demografického charakteru této arktické země. Počet obyvatel Grónska činí podle Grónského statistického úřadu 55 847 obyvatel (počítáme-li ovšem i šest tisíc Grónanů žijících v zahraničí).² Z toho při dané rozloze vyplývá hustota zalidnění ostrova zhruba 0,026 obyvatel/km². To je nejrředčeji obydlený stát či autonomní země světa.

Pro pochopení současné pozice Grónska v rámci Dánského království, Evropské unie a světové geopolitiky je důležité podívat se zblízka na historický vývoj

¹ „Evropská unie a budoucnost Grónska“, Euroskop, <https://www.euroskop.cz/9001/21186/clanek/evropska-unie-a-budoucnost-gronska/> (staženo 18. 4. 2016).

² „Population and population growth 1901–2016“ Statbank Greenland, http://bank.stat.gl/pxweb/en/Greenland/Greenland_BE_BE01/BEXSAT1.px/table/tableViewLayout1/?rxid=d502e0e3-ac54-4b8d-ab34-4f13f3ee9931 (staženo 18. 4. 2016).

tohoto největšího ostrova světa. Suverenita nad Grónskem přešla na Dánské království roku 1814 na základě Kielské smlouvy, ve které Švédské království získalo od Dánska většinu Norského království, ovšem bez norských závislých území: Islandu, Faerských ostrovů a Grónska. Tímto se z Grónska stala dánská kolonie, kterou zůstalo až do roku 1953. V tomto roce byla přijata nová ústava, jež z Grónska udělala plnohodnotnou součást Dánského království.

Narušení statusu Grónska jakožto dánské kolonie proběhla dvě. Mezi lety 1931–1933 byla okupována část východního Grónska Norskem, které na daném území vyhlásilo Zemi Erika Rudého a pokusilo se navázat na stav před rokem 1814. Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti ovšem norské nároky neuznal a Norsko tedy roku 1933 vyklidilo oblast a opustilo od svých požadavků. Druhé narušení dánské svrchovanosti nad Grónskem proběhlo rok po té, kdy v roce 1940 nacistické Německo započalo s okupací Dánska. Grónsko bylo recipročně k této události okupováno Spojenými státy americkými, jednak pro vlastní ochranu Grónska, a jednak proto, že posloužilo jako předsunutá americká základna. Dánská suverenita nad Grónskem byla obnovena až po ukončení války v roce 1945. Těchto několik válečných let započalo éru americké vojenské přítomnosti v Grónsku, která byla mezinárodně stvrzena roku 1951. V tomto roce Spojené státy a Dánsko podepsaly dohodu o obraně Grónska, ve které se legitimizovala americká vojenská přítomnost na ostrově.³ Ta přetrvává do současnosti.

Dánské království vstoupilo do Evropských společenství v roce 1972 na základě referenda, jehož výsledek by ovšem nedopadl kladně, konalo-li by se pouze v Grónsku. Pouze 30 % Grónanů se vyjádřilo pro vstup do společenství.⁴ Tento fakt se znovu projevil o deset let později, když se v Grónsku konalo referendum o setrvání v Evropských společenstvích. Samotné konání nového referenda bylo

³ „Denmark-United States: Agreement Relating to the Defense of Greenland Source“, *The American Journal of International Law* 35, č. 3.

⁴ Mark Auchet, „Greenland at the crossroads: What strategy for the Arctic?“, *International Journal* 66, č. 4 (2011): 960.

umožněné změnou postavení Grónska v rámci Dánského království, a to tím, že v roce 1979 získalo *Home rule* (částečnou autonomii) a vznikl tak grónský parlament. Výsledek referenda v roce 1982 sice nebyl tak jednoznačný, jako byl výsledek v roce 1972 v tehdy ještě neautonomním Grónsku, nicméně 52 % obyvatel hlasovalo proti setrvání v Evropských společenstvích, a tak se roku 1985 Grónsko stalo prvním územím, které kdy opustilo struktury evropské integrace.

Tímto se však zcela nepřetrhaly vazby mezi Grónskem a Evropskými společenstvími (a později Evropskou unií). Grónsko je stále součástí území jednoho z členů Evropské unie a z toho pro něj vyplývají jisté výhody. Za prvé po vystoupení ze společenství získalo status Zámorské země a území (dále jen ZZÚ). Tento institut, jak sama Evropská unie udává, má stanovených několik účelů, mezi které patří například: vznik blízkých ekonomických vztahů mezi EU a ZZÚ, podpora konkurenceschopnosti ZZÚ, snížení míry zranitelnosti ZZÚ či propagace hodnot a zájmů EU v globálním měřítku skrze ZZÚ. K plnění těchto cílů slouží vícero nástrojů, jako například neexistence cel a kvót pro obchod se ZZÚ nebo fondy na podporu rozvoje daných zemí.⁵ Druhým bezesporu výhodným aspektem podoby odchodu Grónska z ES je fakt, že Gróňané mají evropské občanství a mohou využívat výhod z něho vyplívajících.

K výčtu důležitých mezníků v grónské historii, které podmiňují její chápání, je nutné zmínit ještě jednu poměrně nedávnou událost. V roce 2008 proběhlo v Grónsku referendum ohledně širší autonomie Grónska v rámci Dánského království. Výsledek referenda velkou většinou 75 % podpořil návrh a Grónsko s Dánskem vyjednalo novou podobu vzájemných vztahů. Od roku 2009 tak vstoupil v platnosti *Self Rule Act* (zákon o vlastním vládnutí), na základě kterého se značně rozšířily kompetence grónské samosprávy. S výjimkou zahraničních

⁵ „OCT - EU relations in detail“, Evropská komise, http://ec.europa.eu/europeaid/where/octs_and_greenland/index_en.htm_en (staženo 18. 4. 2016).

věcí, bezpečnosti a soudnictví přešla veškerá jurisdikce na Grónsko. Nuuk také získal naprostou pravomoc nad veškerým nerostným bohatstvím, včetně teritoriálních vod. Částí, která se později ukázala být zásadní pro budoucí snahy o rozšiřování grónských kompetencí, je bod, který legalizuje uzavírání mezinárodních smluv mezi Nuukem a vládami jiných států v oblastech, které jsou výlučně v rukou Grónska. Těmito oblastmi jsou například životní prostředí, rybolov a hospodářství. Takovéto rozšíření práv závislého území do oblasti mezinárodní subjektivity je podle Lisy Erdal ve světě bezprecedentní a unikátní.⁶ A právě nevídaná míra autonomie má za následek pozoruhodné státoporné chování Nuuku na mezinárodní scéně.

⁶ Lisa Erdal, *Independence on the Horizon: A Study of the Interplay Between Sovereignty and Natural Resources in Greenland* (Ženeva-Lysaker: Institut de Haute études Internationales et du Développement, Fridtjof Nansen Institute, 2013) 30.

3 Rybolov

V této kapitole se věnuji tradičnímu odvětví grónské ekonomiky a zahraničního obchodu, které je rovněž historicky zásadním, avšak často také problematickým prvkem vztahu mezi Grónskem a Evropskou unií (resp. Evropskými společenstvími).⁷ Jde o rybolov, který dnes sice přestává být ve středu pozornosti médií a zahraničních investorů, nicméně je stále bezesporu hlavním artiklem grónské ekonomiky a zahraničního obchodu.⁸ V minulosti představoval zásadní faktor pro nastavení vztahů právě mezi Nuukem a EHS. Z tohoto důvodu jsem se mu rozhodl věnovat podstatnou část práce, neboť chápání současného vztahu mezi Grónskem a EU je podmíněné znalostí rybolovné politiky těchto dvou subjektů. Nejprve tato kapitola přibližuje okolnosti vystoupení Grónska z EHS v osmdesátých letech minulého století a následný vývoj podoby jejich vzájemných vztahů. Druhá část kapitoly se zaměřuje na vývoj spolupráce EHS a Nuuku v oblasti rybolovu po dobu třiceti let po vystoupení. V této kapitole si kladu za cíl zhodnotit, jakým způsobem se změnila spolupráce v oblasti rybolovu a zdali si toto odvětví udrželo stejně významnou pozici ve vzájemných vztazích.

Rybolov jako důvod vystoupení z EHS

Když 1. ledna 1973 vstoupilo Dánské království do Evropských společenství, nemělo Grónsko na rozdíl od druhého zámořského území Dánského království, Faerských ostrovů, autonomii. To zapříčinilo, že ačkoliv na území Grónska referendum o vstupu do ES mělo celkově záporný výsledek, vstoupilo spolu s Dánskem do společenství. Až o šest let později získal Nuuk částečnou autonomii. Rozhodovací pravomoc nad rybolovem ve vlastních teritoriálních vodách, a od roku 1982 ve své výlučné ekonomické zóně (pás 200 námořních

⁷ V textu používám zkratky ES pro Evropská společenství a EHS pro Evropské hospodářské společenství, jež bylo jedním ze tří společenství ES.

⁸ „Greenland in Figures 2016“, Statistics Greenland, <http://www.stat.gl/publ/en/GF/2016/pdf/Greenland%20in%20Figures%202016.pdf> (staženo 2. 4. 2016).

mil podél pobřeží státu, na jejíž hospodářské využití má daný stát výlučné právo), byla pro Grónsko zásadní. Nicméně ta zůstala v rukou Bruselu. Příčinou převedení této pravomoci je společná rybářská politika EHS, která „poskytuje všem evropským rybářským flotilám rovný přístup do vod a lovišť EU a umožňuje tak rybářům, aby si konkurovali na základě spravedlivých pravidel“.⁹

Podle Brita Fløistada přispěly k nespokojenosti se společnou rybářskou politikou a k chuti Grónska opustit Evropská společenství dvě skutečnosti. Jednak to bylo porušování kvót pro lov jednotlivých druhů a časté požadavky určitých členských států společenství na navýšení těchto kvót nad rámec vědeckých doporučení. A jednak byl v Grónsku negativní ohlas na postoj EHS jako celku, které výměnou za investice žádalo větší vstřícnost od Nuuku v rybolovných otázkách.¹⁰

V roce 1982 se v Grónsku konalo nové referendum, ve kterém se 52 % obyvatel vyjádřilo pro vystoupení z ES. K tomu došlo o tři roky později, nejdříve však bylo nutné dojednat novou podobu vztahů mezi společenstvím a Nuukem. Zcela pochopitelně Grónsko zažádalo o status Zámořské země a území, neboť toto zařazení do seskupení některých bývalých kolonií členských zemí ES by mu automaticky umožnilo dosáhnout na dotace ze speciálního fondu a zároveň by zajistilo grónskému zboží bezcelní přístup na evropský trh. Ačkoliv ze samotné podstaty statusu ZZÚ, která je vysvětlena v předchozí kapitole, vyplývá bezcelní přístup na evropský trh (daná země má podléhat stejným obchodním podmínkám jako země mateřská), nebyla tato dříve precedentní spojitost Bruselem vzata za samozřejmost. Naopak EHS vyjednala v tzv. *Grónské smlouvě*, na základě které Nuuk opustil společenství, formulaci: „... rybích produktů pocházejících z Grónska ... se bude týkat osvobození od celních

⁹ „Společná rybářská politika (SRP)“, Evropská komise, http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_cs.htm (staženo 2. 4. 2016).

¹⁰ Brit Fløistad, „Greenland and the European Community Formal Independence - Economic Dependence“, *International Challenges* 8, č. 4 (1988): 6.

povinností ..., jestliže budou společenství nabídnuty uspokojivé možnosti přístupu do grónských vod...“.¹¹ Brit Fløistad tuto podmíněnost označuje za podkopání statusu ZZÚ, neboť „status ZZÚ zařadil Grónsko mezi země třetího světa, zatímco vyjmutí rybolovu z tohoto programu prudce snižuje rozvojové účinky onoho statusu“.¹²

Na základě Grónské smlouvy vznikla dohoda, která na deset let stanovila podobu přístupu a lovu rybářských flotil členských zemí ES v grónské výlučné ekonomické zóně.¹³ Je nutné ovšem uvést na pravou míru, jakým způsobem EHS přistoupila ke kvótám rybolovu, jež si s Grónskem vyjednala. Rybolov evropských flotil v grónských vodách byl nastaven na základě mechanismu finanční kompenzace za kvóty na výlov jednotlivých druhů. Grónsko tak vlastně prodávalo EHS ryby na papíře a bylo zcela na společenství, zdali svých rybolovných možností využije či nikoliv. Rozdíl mezi reálným výlovem a nasmlouvanými kvótami byl natolik odlišný, že ve skutečnosti dostalo Grónsko od EHS za vylovené ryby velmi dobře zaplaceno.¹⁴ Například v roce 1986 mělo společenství možnost vylovit až necelých 129 tisíc tun, avšak ve skutečnosti lodě jednotlivých členských zemí vylovily necelých 25 % vyjednaného objemu. Do zaplacené ceny 216 miliónů dánských korun za rok se tato skutečnost však nepromítla.¹⁵

Je také velice důležité zmínit, že, co se rybolovu týče, Grónsko jednoznačně nebylo schopné plně využít potenciálu svých 200 námořních mil výlučné ekonomické zóny. Celkový povolený výlov, tedy roční limity komerčního výlovu jednotlivých druhů ryb stanovené na základě vědeckého doporučení, u mnoha druhů značně převyšoval možnosti grónské rybolovné flotily, která už

¹¹ „Treaty amending, with regard to Greenland, the Treaties establishing the European Communities“, *Official Journal of the European Communities*, č. 29 (1. 2. 1985): 7.

¹² Brit Fløistad, „Greenland’s International Fisheries Relations: A Coastal State in the North with Problems of the South?“, *Cooperation and Conflict*, č. 24 (1989): 39.

¹³ Michael Nash, „The European Union and secession“, *Contemporary Review*, č. 5 (1997): 2.

¹⁴ Fløistad, „Greenland and the European Community Formal Independence - Economic Dependence“ 9.

¹⁵ *Ibid.*, 9.

tehdy byla z velkého podílu složena z pronajatých zahraničních lodí, jež pluly pod grónskou vlajkou.¹⁶ Je tedy nutné podmínky vystoupení, které vyplynuly z vyjednávání mezi Grónskem a EHS, interpretovat v rámci širšího kontextu. Konečná podoba dohody by mohla budit dojem, že EHS při vyjednávání aplikovalo politiku čistého hardlinera s cílem co nejvíce využít grónské zásoby ryb a jednoznačně zneužilo svého mocenského postavení, neboť si bylo vědomé, že Grónsko je do velké míry závislé na přístupu na evropské trhy.¹⁷ Ve skutečnosti tomu zcela tak nebylo. Podmínky, za kterých Grónsko zaručilo přístup rybářům členských zemí EHS do svých vod, se pro Nuuk ukázaly být spíše přínosné, neboť samo nebylo schopno využít rybolovných kapacit, jež mu jeho ekonomická zóna nabízela, a není jasné, zdali by jiný politický aktér byl schopen Grónsku podobné podmínky odkupu kvót nabídnout. EHS tedy do jisté míry využilo své ekonomické moci, nicméně nikoliv však za účelem vykořisťování grónských vod. Její motivace tkvěla spíše v zachování dominantního geopolitického postavení v Grónsku a z části také v uspokojení potřeb obyvatel členských zemí EHS závislých na rybolovu.

Přestože prodej kvót na výlov ryb lze z krátkodobého hlediska hodnotit jako výhodný pro Nuuk, Brit Fløistad naznačuje, že z dlouhodobého hlediska mohl vést ke zpomalení vývoje národní flotily, neboť zisky z prodeje kvót nebyly vyhrazeny na její rozvoj.¹⁸ Zmíněné postavení EHS jakožto dominantního zahraničního partnera Grónska v rybolovu bylo i smluvně potvrzeno. EHS byla garantována prioritní práva na odlov ryb, které Nuuk nebyl schopen vylovit. To znamenalo, že jakékoliv rybolovné možnosti nad rámec kvót, které EHS odkoupila, musely být za předem daných cen nabídnuty nejprve společenství. Až po té co EHS nabídku dodatečného odlovu nepřijala, či na ni nereagovala

¹⁶ „TACs and quotas“, Evropská komise, http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/tacs/index_en.htm (staženo 2. 4. 2016).

Fløistad, „Greenland’s International Fisheries Relations: A Coastal State in the North with Problems of the South?“ 37.

¹⁷ Hardliner je člověk nebo subjekt, který vyjednává nekompromisně a využívá svého dominantního postavení.

¹⁸ Ibid., 41.

v rámci vymezené lhůty, mohlo Grónsko tuto možnost rybolovu nabídnout třetí straně. To v důsledku znamenalo, že Grónsko mohlo prodávat kvóty na odlov pouze EHS, jakákoliv další mezinárodní dohoda o rybolovu v grónských vodách musela fungovat na jiném principu. Po EHS se největším rybolovným partnerem Nuuku stalo Japonsko a právě spolupráce s ním nesměla po kritice EHS nést známky prodávání kvót a později probíhala téměř výhradně formou *joint venture*, tzn., že dvě právnické osoby (domácí a zahraniční) se spojí do jedné a dělí si zisk.¹⁹

Takto byla nastavena pravidla rybolovu členských zemí EHS v grónských vodách a jeho financování od roku 1985 na základě uzavření Dohody o rybolovu v rámci *Grónské smlouvy*. Nejprve byla smlouva podepsána na 10 let do roku 1995. Praktickou podobu rybolovu, týkající se počtu vylovených ryb jednotlivých druhů, upravovaly dva protokoly, z nichž každý stanovoval pravidla pro polovinu tohoto období. Po vypršení platnosti druhého protokolu byla smlouva prodloužena na období šesti let, tedy 1996–2001. Na toto prodloužení navazoval poslední, čtvrtý protokol, který konkretizoval podobu rybolovu na poslední šestiletí, 2001–2006, které se odvíjelo od původní Dohody o rybolovu.

Nový systém financování

Politika, která de facto dotovala Grónsko skrze rybářské dohody prodávající EHS (resp. EU) kvóty na výlov ryb, ztrácela na podpoře uvnitř společenství v devadesátých letech, neboť si jeho členové uvědomili, že za méně peněz by bylo možné vylovit reálné ryby v ekonomických zónách některých afrických států, ovšem v rámci zachování vlivu EU v Grónsku a podpory vzájemné spolupráce v dalších oblastech, jako je těžba minerálů, doprava a klimatický

¹⁹ Ibid., 41-42.

výzkum, byla v roce 2006 uzavřena nová dohoda, díky které má Grónsko i nadále přístup ke štědrému financování ze strany EU.²⁰

Od roku 2007 začal rybolov členských států EU v Grónských výlučných ekonomických vodách fungovat na základě nové Dohody o partnerství v oblasti udržitelného rybolovu. Vzhledem k omezeným možnostem rybolovu, kvůli obecnému snížení hladin celkového povoleného výlovu jednotlivých druhů ryb v grónských vodách, se značně snížily i kvóty pro lodě EU. Toto omezení rybolovu s sebou neslo i menší poplatky ze strany unie za povolený výlov. Novinkou ve složení finančního příspěvku EU za možnosti rybolovu se stalo, že z roční platby necelých 16 milionů eur, má 25 % pevně určenou oblast použití, a to grónskou rybolovnou politiku. Dalším novým aspektem rybolovné dohody jsou 2 miliony eur, které Nuuku zaplatí samotní rybáři formou licencí. Když se k těmto částkám přičte 25 milionů eur, které v období 2007–2012 dostávalo Grónsko formou jiných cílených dotací, dostaneme se ke zhruba stejné částce, která byla před rokem 2007 Grónsku k dispozici v rámci původní Dohody o rybolovu.²¹

Je potřeba zmínit, že kvóty menší hodnoty, zcela jistě nebyly jen v zájmu udržitelnosti zásob ryb v grónských vodách. Vzhledem k tomu, že EU nebyla schopna kvóty ve značně nadhodnocených výších využívat, byla původní dohoda v rozporu s unijní politikou transparentní a smysluplné alokace peněz. Tento způsob financování se tak dostal pod kritiku Evropského účetního dvora.²² Zmíněných 25 % roční platby, jež jsou vyčleněny na podporu grónské rybolovné politiky, jsou jedním případem většího zacílení peněz v rámci celého dotování

²⁰ Ulrik Gad, „Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making“. *Cooperation & Conflict* 49, č. 1 (2014): 106.

²¹ „EU and Greenland initial new fisheries partnership agreement“, Databáze tiskových zpráv Evropské komise, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-759_en.htm?locale=en (staženo 2. 4. 2016).

„Greenland, Fisheries agreement“, Evropská komise, http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/greenland/index_en.htm (staženo 2. 4. 2016).

²² „A new deal for Greenland and the EU?“, The Foreign Policy Centre, <http://fpc.org.uk/articles/345> (staženo 2. 4. 2016).

Nuuku. Na rozdíl od předchozího systému, kdy společenství nemělo žádný vliv na využití peněz poskytnutých Grónsku, je teď značná část platby jasně určena na rozvoj tohoto zásadního sektoru grónského hospodářství. V tomto omezení grónské vlády v použití finančních prostředků lze sledovat snahu unie o pokrok Grónska v oblasti ekonomické soběstačnosti. Podstatnou změnou ve financování Nuuku je ovšem skutečnost, že daleko více než polovina celkově poskytnutých peněz Evropskou unií není vyplacena v rámci rybolovné dohody. To je zcela přelomová změna v grónsko-unijních vztazích, jelikož od vystoupení Grónska z EHS, probíhalo veškeré financování Nuuku *de iure* na základě Dohody o rybolovu, ačkoliv byl systém prodeje kvót nastaven nereálně. Na této změně v zacílení prostředků plynoucích směrem ke Grónsku je možné pozorovat, že zájem EU o Grónsko je konstantní, nicméně pozornost EU se posouvá k jiným oblastem a unie přestává chápat Grónsko jako pouhou oblast umožňující uspokojit vlastní potřebu zásobení rybami.

Fungování Dohody o partnerství v oblasti udržitelného rybolovu se řídí, stejně jako její předchůdce, podle protokolu, který upravuje počet ulovených tun jednotlivých druhů ryb a nastavuje systém kompenzace v případě neschopnosti Grónska daných kvót dostát. První protokol platný v období 2007–2012 potvrdil, že nový systém prodeje kvót je nastaven daleko realističtěji. Podle zprávy Výboru pro rybolov Evropského parlamentu se v době platnosti protokolu flotilám členských států EU podařilo vylovit 63 % ryb vyjednaných v kvótách. Spolu s rybami, které vylovilo Norsko, Island a Faerské ostrovy z grónských vod, na základě bilaterálních dohod s EU, se celkové využití kvót dostalo na 90 %.²³

²³ „Recommendation on the draft Council decision on the conclusion of the Protocol setting out the fishing opportunities and financial contribution provided for in the Fisheries Partnership Agreement between the European Community on the one hand, and the Government of Denmark and the Home Rule Government of Greenland, on the other hand“, Evropský parlament, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0358&language=EN> (staženo 2. 4. 2016).

Protokol na druhé období platnosti dohody 2013–2015 byl vyjednán v podobě, která se nesla ve stejném duchu. Byly upraveny kvóty pro lov jednotlivých druhů podle vědeckého doporučení a byla navýšena celková roční platba EU v rámci rybolovu přibližně o 2 miliony eur (celkem 17,8 milionů eur).²⁴ Současně platný protokol upravující rybolov pro období 2016–2018 není doposud dokončený a tudíž není dostupný. Nicméně podle tiskové zprávy Evropské komise, by měl bez větších změn navazovat na předchozí protokol a zachovat výši roční platby EU Grónsku na stejné úrovni.²⁵

Kontinuita ve financování

Od vstupu Dánského království do EHS, přes vystoupení Grónska, až po současnost lze v grónském rozpočtu sledovat kontinuálně stabilní příspěvek ze strany EU (resp. EHS). Suma, kterou Nuuk dostával na základě původní Dohody o rybolovu, byla přibližně srovnatelnou se sumou, kterou před vystoupením dostával z fondů EHS.²⁶ Stejně tak částka, kterou EU Grónsku vyplácí na základě nové dohody od roku 2007, přibližně odpovídá financím vypláceným podle předchozího systému. Forma, jakou byly finanční prostředky Nuuku vypláceny, prošla od osmdesátých let jistým vývojem. Právě na vývoji způsobu financování lze dle mého názoru sledovat vývoj chápání Grónska Evropským společenstvím.

Před vystoupením z ES bylo Grónsko dotováno formou regionálních fondů, poněvadž rybolov v grónských vodách byl v rámci společné rybářské politiky v kompetenci Bruselu. Grónsko se tak ocitlo v pozici periferie, která je zcela odkázána na dotace. Po jeho vystoupení z EHS nastalo otočení ve způsobu

²⁴ „Protokol, kterým se stanoví rybolovná práva a finanční příspěvek podle Dohody mezi Evropským společenstvím na jedné straně a vládou Dánska a místní vládou Grónska na straně druhé o partnerství v odvětví rybolovu“, *Úřední věstník Evropské unie*, č. 293 (23. 10. 2012): 6.

²⁵ „EU and Greenland agree on new Protocol for sustainable fisheries“, Evropská komise, http://ec.europa.eu/newsroom/mare/itemdetail.cfm?item_id=22032 (staženo 2. 4. 2016).

²⁶ „A new deal for Greenland and the EU?“, The Foreign Policy Centre, <http://fpc.org.uk/articles/345> (staženo 2. 4. 2016).

financování o 180 stupňů. Grónsko veškeré peníze nově získávalo na bázi obchodu, kdy si EHS kupovalo kvóty na výlov ryb a samo na cíl využití vyplacených peněz nemělo nejmenší vliv. Kvůli nerealistickému objemu kvót a kvůli většímu zájmu EU o vliv na vnitřní dění Grónska doznal systém financování druhé změny v roce 2006. Současný systém přebíral prvky z obou předchozích. Nadpoloviční část všech peněz obdrží formou pevně zacílených dotací v rámci programu partnerství mezi Grónskem a EU a na druhé straně většinu peněz, kterou Grónsko obdrží za možnost výlovu ryb flotilami EU, má volně k dispozici. Novinkou, kterou nové financování přináší, je část peněz z prodeje rybích kvót. Tyto peníze je Nuuk nucen využít na podporu daného sektoru. Současný systém lze interpretovat tak, že EU chápe Grónsko jednak jako obchodního partnera, kterého je potřeba kontrolovat při alokaci financí, a jednak chápe jeho budoucí strategický potenciál v oblasti nerostného bohatství. Z toho důvodu je důležité pro pozici EU, že na zacílení největší části peněz poskytovaných Grónsku má Brusel zásadní vliv. Významné je také to, že tyto peníze viditelně pro grónskou veřejnost pochází z EU a nejsou jen anonymní položkou v grónském rozpočtu.

Abych odpověděl na otázku položenou na začátku této kapitoly, rybolov zcela jistě stále představuje nejvýnosnější odvětví grónské ekonomiky a má jednoznačně vedoucí pozici v grónském exportu do EU (v roce 2014 představovaly rybí produkty 94,4 % exportu).²⁷ Spolu s 17,8 miliony eur, které EU ročně platí za rybolovné možnosti, jsou příjmy z něj zásadní pro životaschopnost Grónska. Nicméně rybolov nenabízí větší možnosti růstu odvětví, protože již dnes hodnoty celkového povoleného výlovu jsou často naplňovány a pro některé druhy ryb jsou tyto hodnoty každoročně snižovány. Bude-li Grónsko moci v budoucnu aspirovat na ekonomickou soběstačnost, rozhodně tomu tak nebude pomocí rybolovu. Z toho důvodu je pozornost obou

²⁷ „European Union, Trade in goods with Greenland“, Evropská komise, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/january/tradoc_147287.pdf (staženo 2. 4. 2016).

aktérů upřena na grónské nerostné bohatství, jehož výnosnost je sice prozatím minimální, ovšem v budoucnu by mohlo mít zcela přetvářející účinek na grónskou ekonomiku a vzájemné vztahy s EU.

4 Nerostné bohatství

Tato kapitola se věnuje hospodářskému sektoru, který se zdá být nejvíce slibný pro budoucí ekonomickou soběstačnost a tudíž i politickou nezávislost Grónska. Nejprve zde představuji realitu grónského těžářství, uvádím rozsah zásob jednotlivých nerostných surovin nebo jejich odhady, přibližuji míru rozvinutí tohoto sektoru v současnosti a dále se snažím poskytnout vhled do politických okolností těžby. Na tento úvod navazuje část, která se zabývá geopolitickou situací okolo možných investorů výzkumu grónského těžářství a jeho uvedení do provozu, zde jsou také zmíněny konkrétní rozsáhlejší projekty. V závěru této kapitoly se věnuji interpretaci role Evropské unie jakožto zahraničního investora a důležitého partnera. Cílem této části je zhodnotit pozici EU jakožto partnera v kontextu grónského těžářství.

Grónské zásoby nerostných surovin

Mluvíme-li o nerostném bohatství v Grónsku, je řeč převážně o několika hlavních kategoriích surovin. Nejčastěji skloňované jsou ropa a zemní plyn, vzácné zeminy, uran a železná ruda, přičemž na první dvě kategorie je soustředěna největší pozornost. Odhady zásob ropy se přirozeně liší, neboť výzkum ropných zásob zatím nepokročil příliš daleko, nicméně grónská vláda již v blízké budoucnosti předpokládá významnější objevy. Věří, že do roku 2025 se podaří zprovoznit vrty na dvou ropných polích o celkovém objemu 2,5 miliard barelů ropy.²⁸ Některé studie předpokládají tento termín při troše optimismu jako reálný a odhadují začátek těžby na období mezi lety 2023–2033.²⁹ Jiné zdroje ovšem uvádí, že možnost samotné těžby je reálná nejdříve za dvacet let.³⁰ Ačkoliv výsledky dosavadních výzkumů nelze označit za mimořádně významné, odhady naznačují, že zásoby ropy v Grónsku nejsou

²⁸ Tim Boersma a Kevin Foley, *The Greenland Gold Rush: Promise and Pitfalls of Greenland's Energy and Mineral Resources* (Washington, D.C., 2014), 16.

²⁹ Bent Mortensen, „The Quest for Resources – the Case of Greenland“, *Journal of Military and Strategic Studies* 15, č. 2 (2013): 102.

³⁰ Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 16.

natolik zásadní, aby ovlivnily světové trhy, ovšem dost pravděpodobně mají největší potenciál přeměnit grónskou ekonomiku.³¹ Oblasti, od kterých se očekává, že skrývají značná úložiště ropy, jsou dvě – severovýchodní a severozápadní pobřeží Grónska. Přestože u severovýchodního pobřeží se předpokládají větší zásoby ropy, výzkum pokročil dále na severozápadě, poněvadž ten nabízí přívětivější klimatické podmínky k výzkumu i těžbě. Klimatické podmínky stále hrají velice důležitou roli v přístupnosti grónských nerostných surovin.³²

Druhou skupinou surovin, jejichž těžba se jeví jako důležitá pro ekonomickou budoucnost Grónska, jsou vzácné zeminy, mezi které se řadí yttrium, skandium a 15 lanthanoidů. Celosvětově se zvyšuje poptávka po těchto prvcích, neboť jsou potřeba při výrobě široké škály produktů, jako je například elektronika, magnety, baterie, větrné turbíny či zbraně. Grónské zásoby vzácných zemin jsou značné a mají potenciál na několik let uspokojovat světovou poptávku.³³ Důležitým faktorem ovlivňujícím světový trh se vzácnými zeminami byla čínská dominance v jejich produkci. Čína byla v roce 2013 producentem 97 % celkové produkce vzácných zemin a byla kritizována na půdě Světové obchodní organizace za politicky motivované umělé zvyšování cen. Toto vedlo ke zvýšenému zájmu investorů o financování nových projektů.³⁴ Těžba vzácných zemin je poněkud aktuálnější, než je tomu u ropy. Jednak jsou jednotlivé projekty kvůli menší finanční náročnosti v pokročilejším stádiu rozvoje (zejména doly v Kvanefjeld a Kringlerne), a dále je jejich rychlý rozvoj podmínkou finanční návratnosti, neboť vlivem větší diverzifikace zdrojů se postupně ceny vzácných zemin snižují.³⁵ Letos, v roce 2016, se očekává, že

³¹ Mortensen, „The Quest for Resources“, 102.

³² Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 16.

³³ *Ibid.*, 25.

³⁴ Mortensen, „The Quest for Resources“, 107.

³⁵ *Ibid.*, 106-107.

bude Grónskem uděleno povolení k zahájení těžby v dole Kvanefjeld.³⁶ V roce 2017 by tak Grónsko mohlo z 15 % uspokojovat světovou poptávku, přičemž podíl čínské produkce by v celosvětovém měřítku mohl klesnout až na pouhých 45 %.³⁷ Ačkoliv vzácné zeminy představují poněkud riskantní investici s dlouhodobou návratností, panuje obecně shoda, že bude zájem o větší produkci v Grónsku.³⁸ Lisa Erdal dokonce tvrdí, že: „Zejména na těžbu vzácných zemin ... se vsází jako na možný návod k ukončení grónské ekonomické závislosti.“³⁹ Nyní tedy není zcela jednoznačné, zdali největší potenciál pro přeměnu grónské ekonomiky představuje ropa nebo vzácné zeminy.

Další surovinou, která stojí za pozornost je uran. Grónsko má podle odhadů šesté až desáté největší zásoby uranu na světě.⁴⁰ Jeho těžbu však komplikovaly některé skutečnosti. Jednou z nich byl plošný zákaz těžby uranu v celém Dánském království platný od roku 1985. Nicméně Nuuk v roce 2010 začal udělovat licence na výzkum uranových zásob a v roce 2012 vyjmul území celého Grónska ze zákazu těžby uranu. S touto změnou politiky souvisí i změna veřejného mínění ohledně těžby uranu. Kvůli vysoké závislosti obyvatel na domácích zdrojích obživy, které by případně byly velice náchylné k intoxikaci, tradičně v grónské společnosti převažovalo odmítání těžby, nicméně poté, co Nuuk získal pravomoci nad svými nerostnými surovinami, ozývají se mezi Grónany čím dál tím častěji hlasy podporující těžbu. Ačkoliv světová spotřeba uranu roste a v Grónsku je mnoho známých, a pravděpodobně ještě více neodhalených nalezišť, zvětšující se efektivita těžby v již funkčních dolech a rostoucí podíl recyklovatelnosti uranového paliva bohužel pro Grónskou ekonomiku snižují finanční zajímavost těžby v nových lokalitách.⁴¹ Povolení

³⁶ „Greenland rare-earth dig to seek final approval by 2016“, The Arctic Journal, <http://arcticjournal.com/oil-minerals/1446/greenland-rare-earth-dig-look-final-approval-2016> (staženo 2. 4. 2016).

³⁷ Mortensen, „The Quest for Resources“, 107.

³⁸ Boersma a Foley, The Greenland Gold Rush, 27.

³⁹ Erdal, Independence on the Horizon, 7.

⁴⁰ Boersma a Foley, The Greenland Gold Rush, 28.

⁴¹ Ibid., 28.

těžby uranu v Grónsku mělo ovšem jiný primární účel. Zákaz těžby se totiž nevztahoval jen na doly, ve kterých byl uran hlavním produktem, ale také na doly, kde byl vedlejším produktem či dokonce odpadním zbytkem.⁴² To v praxi znamenalo, že doly, které obsahovaly velké množství různých cenných surovin a pouze nepatrný podíl uranu, nemohly být uvedeny do provozu. Takovým dolem je například výše zmíněný důl v Kvanefjeld, jehož otevření čeká právě na licenci týkající se nakládání s uranem.

Další suroviny, jako například železná ruda, měď, zinek, olovo, rubíny, safíry, zlato, apod. jsou jistě z geologického hlediska zajímavé a časem možná některé z nich přinesou do grónského rozpočtu určitý obnos peněz, nicméně s nimi nelze počítat jako s případnými hybateli grónské ekonomiky a proto se potenciálu jejich těžby nebudu více věnovat.

Zahraniční kapitál

Není pochyb o tom, že Grónsko vlastní značné zásoby nerostných surovin více druhů, avšak samotné geologické bohatství nutně neznamená bohatství finanční, neboť není známo, do jaké míry budou jednotlivé suroviny těžitelné. Tato otázka se v případě Grónska nabízí automaticky. Samotné klimatické podmínky ostrova, jehož většinová část se nachází na sever od polárního kruhu, jsou i přes současné klimatické oteplování velikou komplikací často znemožňující samotný výzkum, natož případnou těžbu. Druhou důležitou specifičností oblasti je chybějící infrastruktura u míst, ve kterých je i přes zdejší podnebí těžba teoreticky možná. Města a vesnice nejsou v Grónsku propojeny silnicemi a elektrické a jiné rozvody nesahají za hranice obcí. Tyto skutečnosti výrazně zvedají již tak velikou finanční náročnost výzkumu zásob nerostných surovin a jejich případnou těžbu. Dobývání grónských surovin v takové míře, která by

⁴² Mortensen, „The Quest for Resources“, 111.

mohla mít značný vliv na jeho ekonomiku, se tak zcela jednoznačně nemůže obejít bez zahraničního kapitálu.

Zájem o investice do grónského těžebního průmyslu a spolupráci v tomto odvětví projevila Čína, Evropská unie a Jižní Korea.⁴³ Poslední ze jmenovaných má s Grónskem aktivní vztah na diplomatické úrovni. Ačkoliv společnost *Greenland Minerals and Eneregy Limited*, která je majitelem dolu v Kvanefjeld, je registrovaná v Austrálii, lze v ní dohledat jihokorejský veřejný i soukromý kapitál, který stojí za zprovozněním dolu.⁴⁴ Pokud těžba v Kvanefjeld povede k takovým výsledkům, jak se očekává, přinese tento důl sám o sobě citelné finanční příspěvky do grónského rozpočtu a Jižní Korea „bude hrát významnou roli jako zprostředkovatel grónské ekonomické a konečně i politické nezávislosti“.⁴⁵ Je ovšem také důležité zmínit, že výdělečnost tohoto projektu čelí určitým problémům. Těžba v Grónsku, kde jsou klimatické podmínky a relativně vysoké hladiny mezd finanční komplikací, je více než jinde závislá na vysokých cenách dané suroviny na světových trzích. Zejména zrušení čínských kvót na produkci a export vzácných zemin minulý rok (2015) značně snížilo očekávanou výnosnost dolu.⁴⁶ Také zdlouhavý proces zprovozněním dolu v Kvanefjeld značně oslabil jeho konkurenceschopnost, neboť jiné nové projekty ve světě byly uvedeny do provozu dříve.⁴⁷

S poněkud větší pozorností bylo ve světě sledováno jednání Nuuku s čínskými investory. Podle zprávy Brookings institutu je „v současném mezinárodním prostředí získání čínských investic dost možná nejpravděpodobnější možnost pro Grónsko k přilákání investic v hodnotě několika miliard dolarů potřebných

⁴³ Částečně také Japonsko a USA, jim ale v textu věnovat nebudu.

⁴⁴ Erdal, *Independence on the Horizon*, 31.

⁴⁵ *Ibid.*, 31.

⁴⁶ „Greenland to push ahead with REE projects“, Argus Media, <http://www.argusmedia.com/pages/NewsBody.aspx?id=994220&menu=yes> (staženo 2. 4. 2016).

⁴⁷ „Dark Clouds Gather over Greenland's Mining Ambitions“, The Brookings Institution, <http://www.brookings.edu/blogs/planetpolicy/posts/2015/01/16-greenland-mining-boersma-foley> (staženo 2. 4. 2016).

k přeměně nerostných zásob v rozsáhlé těžební akce“.⁴⁸ Již samotná možnost čínských investic vyvolala jisté reakce. Dánsko spolu s Islandem, EU a Spojenými státy vyjádřily obavy ohledně zvyšujícího se vlivu Číny v arktické oblasti, který by mohl vyústit až v bezpečnostní hrozbu. Dále bylo také zmíněno, že by Grónsko nemuselo být schopné ustát vliv tak mocného investora a tím se stát obětí čínské politiky.⁴⁹ Ovšem podle zprávy předního amerického think tanku zabírajícího se světovou ekonomikou „nejsou žádné známé důkazy, že by čínské zájmy v Grónsku reprezentovaly jakýkoliv druh geopolitické strategie, ..., naopak čínské těžební společnosti se nezdají být obzvlášť zainteresované do projektů v Grónsku“.⁵⁰ Jako příklad čínského zájmu o grónské suroviny (který souvisí s obecným čínským zájmem o arktickou oblast) je vhodné zmínit železnorudný důl Isua, který měl být otevřen v roce 2015. Tento projekt byl do jisté míry kontroverzní, neboť jeho funkčnost mělo zajišťovat 2000 čínských pracovníků, jejichž mzdy měly mít výjimečné postavení v grónském právu. Grónský parlament schválil v roce 2012 zákon, kterým byli zahraniční zaměstnanci rozsáhlých těžebních projektů vyňati z běžných pracovněprávních podmínek.⁵¹ Vysoké hladiny mezd by v mnoha případech učinily těžbu nemožnou, a tak se Nuuk rozhodl i přes hlasitý nesouhlas odpůrců z Dánska pro tento krok. Nicméně ani tomuto projektu se nevyhnuly komplikace. Koncem roku 2014 zkrachoval majitel dolu, London Mining, a důl byl koupen čínskou investiční a obchodní společností General Nice. Důl Isua bude možné zprovoznit pouze, pokud současný vlastník najde investora, a to se v současnosti nejeví příliš reálně, neboť světové ceny železa velmi klesly a zároveň se zvýšila jeho produkce.⁵² Je tedy pravda, že Čína rozhodně má zájem o Grónsko, avšak není zcela jisté, zda v blízké budoucnosti bude mít zájem o

⁴⁸ Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 53.

⁴⁹ Erdal, *Independence on the Horizon*, 25.

⁵⁰ Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 53.

⁵¹ Mortensen, „The Quest for Resources“, 118.

⁵² „Dark Clouds Gather over Greenland's Mining Ambitions“, The Brookings Institution, <http://www.brookings.edu/blogs/planetpolicy/posts/2015/01/16-greenland-mining-boersma-foley> (staženo 2. 4. 2016).

rozsáhlé investování právě zde. Strategie čínských těžebních společností se staly vskutku propracované a mají velké množství míst, do kterých mohou investovat. Bohužel pro Grónsko, ostatní možné projekty většinou nevyžadují tak vysoké investice.⁵³

EU jako alternativa

Evropská unie představuje zcela jistě do budoucna jednu z hlavních alternativ, co se týče investorů. Již ve Společném prohlášení EU a Grónska z roku 2006 se zmiňuje, že mezi oblasti spolupráce patří mimo jiné „spolupráce v rámci úsilí Grónska o udržitelný rozvoj jeho hospodářství, zejména v oblastech nerostných surovin, cestovního ruchu a kultury“.⁵⁴ Změnu ve vnímání důležitosti nerostného bohatství Grónska ze strany EU lze pozorovat na změně rétoriky v podobném dokumentu o devět let později: „Dialog o přírodních zdrojích, včetně nerostných surovin, je ve společném zájmu a prioritou pro obě strany, a to vzhledem k roli, jakou mohou nerostné suroviny hrát v rámci diverzifikace grónské ekonomiky, a roli, kterou Grónsko může představovat jakožto potenciální dodavatel kritických nerostných surovin pro EU bezpečným, udržitelným a nenarušujícím způsobem fungujícím na principech volného obchodu.“⁵⁵

Značná část peněz, které Grónsko obdrží v rámci Dohody o partnerství, je určena na geologické mapování, vzdělávání odborníků a rozvoj infrastruktury okolo těžišť vzácných zemin.⁵⁶ Samotná suma, která je vyhrazena pro Nuuk z evropského rozpočtu, je ukazatelem unijního zájmu o Grónsko. To má mezi lety 2014–2020 možnost dosáhnout na 217,8 miliónů eur, což je o pouhých 5 %

⁵³ Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 53.

⁵⁴ „Společné prohlášení Evropského společenství na jedné straně a autonomní vlády Grónska a vlády Dánska na straně druhé o partnerství mezi Evropským společenstvím a Grónskem“, *Úřední věstník*, č. 208 (29. 07. 2006): 1.

⁵⁵ „Joint Declaration by the European Union, on the one hand, and the Government of Greenland and the Government of Denmark, on the other, on relations between the European Union and Greenland“, Evropská komise, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/signed-joint-declaration-eu-greenland-denmark_en.pdf (staženo 18. 4. 2016).

⁵⁶ Erdal, *Independence on the Horizon*, 29.

méně, než je poskytnuto v rámci Evropského rozvojového fondu dohromady všem sedmnácti ostatním ZZÚ, které jsou zpravidla chudší, než Grónsko.⁵⁷

Zájem EU o větší vliv na těžbu nerostných surovin v Grónsku byl do jisté míry vyprovokován zájmem čínským, který ve spojitosti s čínskou politikou omezování vývozu vzácných zemin působil na EU jako hrozba. Jako reakci na čínské investice bylo Evropskou komisí zveřejněno memorandum ohledně grónských zásob nerostných surovin a evropských strategických potřeb.⁵⁸ Spolupráce podle memoranda měla stavět na třech pilířích – zajištění spravedlivých a udržitelných dodávek nerostných surovin na mezinárodní trhy, ochrana udržitelných dodávek v rámci EU a zvýšení efektivity využití a propagace recyklace. V rámci těchto cílů byly vytyčeny oblasti spolupráce – geologický výzkum, analýza potřebné infrastruktury a investic potřebných k těžbě minerálních zdrojů, vzdělávání odborníků a otázky týkající se životního prostředí a sociálních důsledků těžby. Toto memorandum mluvilo o zvýšené angažovanosti EU, nicméně v realitě došlo k malým nebo dokonce k žádným postupům.⁵⁹

V návaznosti na memorandum se na počátku roku 2013 EU pokusila využít svého vlivu v Grónsku a přesvědčit Nuuk, aby Číně zablokoval přístup ke svým zásobám vzácných zemin. To bylo odůvodněno stavem na světovém trhu, který se blížil k čínskému monopolu v produkci těchto surovin. Grónsko tak však odmítlo učinit s odůvodněním, že není v pozici, která by mu dovolovala vylučovat investory.⁶⁰

⁵⁷ „OCT - EU relations in detail“, Evropská komise, http://ec.europa.eu/europeaid/where/octs_and_greenland/index_en.htm_en (staženo 18. 4. 2016).

⁵⁸ „Memorandum: Greenland's raw materials potential and the EU strategic Leeds“, Evropská komise, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-428_en.htm (staženo 18. 4. 2016).

⁵⁹ Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 28.

⁶⁰ „Greenland rejects EU request to limit rare earths exports“, Euractiv, <http://www.euractiv.com/section/sustainable-dev/news/greenland-rejects-eu-request-to-limit-rare-earths-exports/> (staženo 18. 4. 2016).

V rámci spolupráce se nicméně podařilo z iniciativy EU zahájit projekt EURARE, který má za cíl rozvoj plánů udržitelné těžby evropských zásob vzácných zemin. Klíčový členem a průkopníkem této iniciativy je Greenland Minerals and Energy, dceřiná firma vlastníka dolu v Kvanefjeld, která na metalurgický výzkum dolu dostala z projektového rozpočtu 375 tisíc eur.⁶¹

Evropská unie dává vytrvale najevo svůj zájem o grónské nerostné bohatství, ovšem intenzita projevů tohoto zájmu přirozeně souvisí se situací na světových trzích s nerostnými surovinami. Vrchol unijní angažovanosti v rozvoji grónského těžářství lze sledovat okolo let 2012 a 2013, kdy byl trh se vzácnými zeminami téměř ryze pod čínskou kontrolou, která implementováním kvót na vývoz a produkci dovedla EU k obavám o vlastní zásobování. V současnosti situace na trhu se vzácnými zeminami není již natolik příznivá, aby v blízké budoucnosti mohla Grónsku zajistit ekonomickou nezávislost, a tím dopomohla k reálnosti politické suverenity. Ovšem v dlouhodobějším měřítku mohou být vyhlídky zcela jiné. Stále pokračují výzkumy stávajících a nových lokalit a také EU nadále považuje oblast nerostných surovin za prioritu ve vzájemných vztazích. Ačkoliv v roce 2012 Nuuk dal EU jasně najevo, že na její přání nebude svůj trh před nikým uzavírat, Evropská unie představuje skrze finance poskytnuté v rámci dotací důležitého partnera ve snaze o diverzifikaci národní ekonomiky. Kvůli komplikacím s pádem cen vzácných zemin a zastavením projektu železnorudného dolu Isua získává evropské financování na větší důležitosti, neboť na rozdíl od nejasných a nejistých čínských investic a současných nízkých cen vzácných zemin představuje peníze, na které se Nuuk může spolehnout.

⁶¹ „Greenland Minerals and Energy Set for Key Role in EU-Backed Rare Earth Supply Chain Initiative“ News in Industry, <http://www.news-in-industry.com/greenland-minerals-and-energy-set-for-key-role-in-eu-backed-rare-earth-supply-chain-initiative-281716.html> staženo 18. 4. 2016).

5 Politické okolnosti cesty k suverenitě

Předchozí dvě kapitoly se zabývaly ekonomickými aspekty možné grónské nezávislosti, tato závěrečná kapitola se oproti tomu věnuje praktickým a politickým okolnostem cesty Grónska k suverenitě a způsobům, jakým se Nuuk posouvá blíže ke svému cíli. V textu blíže představuji současnou podobu vztahu mezi Nuukem a Kodaní, zejména v kontextu grónské cesty k nezávislosti na Dánsku. Dále přibližuji momentální zákonné možnosti tohoto směřování. Kapitola se také věnuje tomu, jak grónská veřejnost vnímá možnost osamotnění své země a jak Dánsko přistupuje k této iniciativě. V textu zohledňuji i bezpečnostní aspekty případné suverenity. Poslední část kapitoly klade důraz na fenomén projevování sílící státnosti Grónska a imitace plné suverenity na mezinárodní scéně. Na závěr vztahuji tento jev na úroveň vztahu Nuuku s Evropskou unií. Cílem této kapitoly je zhodnotit, do jaké míry je Grónsko po politické stránce připraveno na suverenitu a jakou roli v tomto kontextu hraje EU.

Připravenost na politickou suverenitu

Ačkoliv Grónsko roku 1979 získalo autonomii, která během více než 30 let stále projevuje tendence k posilování, grónská ekonomika zatím podle statistických dat nejeví až takovou míru klesající závislosti na Dánsku. Od získání *home rule* v roce 1979 poskytuje Dánské království značné finanční prostředky v rámci blokového grantu grónské vládě. Mezi lety 1994–2014 vzrostly celkové příjmy grónského rozpočtu z 6,2 miliard dánských korun na 10,5 miliard dánských korun a stejně tak vzrostl blokový grant poskytovaný Dánskem z 2,4 na 3,7 miliard dánských korun.⁶² Tedy podíl dánské dotace se za 20 let zmenšil z 39 % jen na 34 %. Ovšem od roku 2009, kdy byl přijat *Self Rule Act*, má toto

⁶² „Revenue of general government by sector, transaction and time“, Statbank Greenland, http://bank.stat.gl/pxweb/en/Greenland/Greenland_OF_OF30/OFXREAI.px/table/tableViewLayout1/?rxid=15d2b446-1829-4985-a0e9-79bef5632734 (staženo 18. 4. 2016).

financování legislativně zakomponovanou klauzuli, jež dává grantu přechodný ráz. Vzhledem k předpokládaným příjmům z těžby je určeno, že tyto příjmy patří Nuuku, ovšem jen do hranice 75 miliónů dánských korun. Jakmile jednou příjmy přesáhnou tuto částku, množství peněz převyšující danou hranici se bude dělit rovným dílem mezi Kodaň a Nuuk. Zároveň o stejnou částku, jakou získá Kodaň, bude snížen blokovaný grant.⁶³ To v praxi znamená, že pokud se grónský těžební sektor jednoho dne rozběhne v takové míře, jakou by si Gróňané přáli, automaticky sníží dánský blokovaný grant až k nule. Kdyby tato situace nastala, je to podle dohody důvod k vyjednání nové podoby ekonomických vztahů mezi Grónskem a Dánskem v oblasti těžby nerostných surovin a v otázce státních dotací pro Grónsko.⁶⁴ Nicméně je nutné zdůraznit, že ve výše zmíněném případě by se Grónsko stalo ekonomicky nezávislé a dost možná by silně zvažovalo konečné odtržení od Dánského království.

Kdyby jednou mělo dojít k osamostatnění Grónska, k cíli, k němuž zcela očividně Nuuk vědomě směřuje kurz své politiky, je zajímavé zmínit, že tato změna by nebyla tak komplikovaná, jako tomu bývá u jiných území, která se rozhodou pro vlastní suverenitu. Predispozice k případné nezávislosti lze shledat jednak v platné legislativě Dánského království a také v samotném postoji Dánska k této možnosti. Od posledního přehodnocení vzájemných vztahů mezi Nuukem a Kodaní, tedy od přijetí *Self Rule Actu*, existuje platná podoba možnosti nabytí suverenity Grónskem.⁶⁵ V zákoně o vlastním vládnutí je celá jedna kapitola věnovaná grónskému přístupu k nezávislosti, podle které rozhodnutí o nezávislosti bude učiněno grónským lidem. Pokud se tak stane, začnou jednání o této otázce mezi dánskou a grónskou vládou. Poté dohodu

⁶³ Mauro Mazza, „The Prospects of Independence for Greenland, between Energy Resources and the Rights of Indigenous Peoples“, *Beijing Law Review*, č. 6 (2015): 322.

⁶⁴ Achet, Greenland at the crossroads: What strategy for the Arctic?, 962.

⁶⁵ „Act on Greenland Self-Government“, Oficiální stránky Grónské vlády, <http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Engelske-tekster/Act%20on%20Greenland.pdf> (staženo 18. 4. 2016).

těchto dvou vlád musí odsouhlasit grónský parlament a grónští občané v referendu. Navíc dohodu musí dále stvrdit souhlasem dánský parlament.

Z praktického hlediska je pro případné grónské osamostatnění také velice významné, že kdyby k němu jednou mělo dojít, nebylo by třeba měnit ústavu. Dánská ústava je velmi těžko měnitelná, v případě návrhu na změnu je potřeba, aby návrh dvakrát prošel parlamentem, přičemž mezi těmito dvěma schvalovacími procesy se musí konat parlamentní volby, tuto změnu dále ještě musí posvětit alespoň 40 % občanů království v referendu.⁶⁶ Ovšem na rozdíl od mnoho jiných ústav, dánský základní zákon neobsahuje formulaci o nedělitelnosti státního území, ba naopak zmiňuje možnost zmenšení svého území, a díky tomu by případné grónské nabytí suverenity bylo zcela ústavní.⁶⁷

Dánsko již značnou dobu dává najevo, že nemá nijak v plánu shazovat grónské ambice o dosažení nezávislosti.⁶⁸ Tento pozitivní přístup ke grónským snahám o budoucí nezávislost lze zdůvodnit diskursem dánské národní identity, tak jak ho popisuje Ulrik Gad. Podle něho je dánská koloniální minulost zcela v rozporu se současnou dánskou *self-image* a z tohoto rozporu pramení výše dánského blokového grantu Nuuku v kombinaci s velmi nízkou mírou zasahování do grónských vnitřních otázek.⁶⁹ Podle mého názoru, ze stejného důvodu nemůže dánské vedení zaujmout jiný než pozitivní postoj ke grónské snaze o suverenitu, neboť případný negativní postoj by byl vnímán v kontextu koloniální minulosti.

Dánský pozitivní přístup k těmto snahám vsutku reaguje na zcela převažující politickou náladu v Grónsku, neboť jak si všímá Lisa Erdal: „Přestože určitá část populace předpokládá, že pro Grónsko je výhodnější setrvání v Dánském království, politická vůle po větší autonomii a časem výsledné nezávislosti

⁶⁶ Jens Hartig Danielsen, „Self-Government and the Constitution: Greenland within the Danish State“, *European Public Law* 19, č. 4 (2013): 621.

⁶⁷ *Ibid.*, 640-641.

⁶⁸ Erdal, *Independence on the Horizon*, 4.

⁶⁹ Gad, *Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making*, 102.

zůstává určujícím prvkem grónské politiky.“⁷⁰ To dokládají i výsledky průzkumu veřejného mínění z roku 2003, ve kterém vyšlo najevo, že 80 % respondentů si již tehdy přálo plnou nezávislost na Dánsku.⁷¹

Jakmile by Grónsko dosáhlo kýžené suverenity, pravděpodobně by už nemohlo počítat s dánskou obranou svého území. Bezpečnost ostrova by se tak mohla jevit jako jeden z případných velkých problémů, neboť obrana tak rozsáhlého teritoria s tak nevídaně nízkou hustotou zalidnění, se jeví jako prakticky nemožná. Situaci ještě mimořádně komplikuje fakt, že jednotlivé druhy osídlení nejsou co do pozemní infrastruktury nijak propojeny. Grónsko má ovšem velmi výhodnou geografickou polohu blízko mocností NATO, v jehož strukturách by zcela jednoznačně po vyhlášení nezávislosti zůstalo. Poloha ostrova je také strategicky významná pro obranu USA.⁷² Z toho důvodu Grónsko představuje a nadále bude představovat významného partnera pro Spojené státy. Dohoda mezi Dánskem a USA o společné obraně Grónska z roku 1951 je stále v platnosti a na jejím základě je také v provozu americká letecká a radarová základna Thule na severozápadě země. Do dříve ryze dánsko-americké spolupráce v obranných otázkách Grónska je čím dál více vpouštěna i grónská vláda a tato spolupráce mezi Washingtonem a Nuukem se postupně rozšiřuje i do dalších odvětví, jakými jsou např. ekonomický rozvoj, věda a vzdělání.⁷³

Nuuk na mezinárodním poli

Od přijetí *Self Rule Act* se do grónského postupného vydobývání suverenity dostal nový významný fenomén. Se zvýšenou mírou autonomie Nuuk zároveň získal právo uzavírat platné smlouvy s vládami třetích států. Tyto smlouvy se smí týkat pouze určitých tematických oblastí a musí se vztahovat výhradně jen

⁷⁰ Erdal, *Independence on the Horizon*, 5.

⁷¹ *Ibid.*, 4.

⁷² Rasmus Bertelsen, „Climate Change, Independence and Microstate Security Policy: the Faroe Islands, Greenland and Iceland“ *APSA 2010 Annual Meeting Paper* (2010): 20.

⁷³ *Ibid.*, 20.

na území Grónska. Mezi tyto oblasti právní subjektivity Nuuku patří mimo jiné rybolov, životní prostředí a hospodářské otázky. Právě třetí zmíněná oblast nabízí velmi širokou škálu témat, která do ní lze zařadit. Díky této skutečnosti Grónsko jedná na mezinárodní scéně s vysoce postavenými činiteli zahraničních vlád ohledně investic do rozvoje grónského těžebního průmyslu. Právě při těchto jednáních často dochází k prohlubování grónské autonomie dál, než jak ji definuje *Self Rule Act*, což vede k zastiňování dánské suverenity nad ostrovem.⁷⁴ Nuuk se často staví do pozice výlučného suveréna v otázkách vlastních nerostných zdrojů a v závislosti na to s ním tak jednají i zástupci zahraničních vlád.⁷⁵ Grónsku se tak daří tvořit si na mezinárodní scéně image kvazi-suverénního státu a politicky se tak přibližuje ke svému cíli, politické nezávislosti. Zdá se, že Dánsko nemá v plánu Grónsku bránit v podobném postupu. Při přípravě projektu Isua byl Dánskem například hlasitě kritizovaný grónský zákon umožňující zahraničním pracovníkům velkých projektů pobírat nižší mzdu, než obvykle povoluje grónský právní řád. Takový zákon přirozeně nemůže být vnímán jako přípustný v jakékoliv západní zemi se silnou tradicí pracovního zákoníku chránícího zaměstnance. Samotné uvedení železnorudného dolu do provozu bylo však podmíněno souhlasem dánské vlády, neboť agenda imigrační politiky nespadá do kompetencí grónské samosprávy. V červnu 2014 ovšem dánský parlament odsouhlasil zákon, který posvětil projekt Isua.⁷⁶ V tomto lze spatřit značnou tolerantnost Kodaně vůči Nuuku, která dává najevo své respektování grónských rozhodnutí týkajících se vnitřních otázek, jež zatím nejsou v grónské výhradní kompetenci.

Fenomén imitace suverenity za účelem přiblížení se jejího dosažení lze sledovat i ve vztahu mezi Grónskem a Evropskou unií. Vzhledem k tomu že Grónsko patří mezi ZZÚ EU, měl by tento vztah být definován jako vztah mezi unií a

⁷⁴ Gad, *Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making*, 100.

⁷⁵ Erdal, *Independence on the Horizon*, 13.

⁷⁶ Boersma a Foley, *The Greenland Gold Rush*, 48.

zámořským územím jednoho z členských států. Dánsko by tak stálo uprostřed vztahu mezi Grónskem a EU. Postupně ale dochází k vymazávání obrazu Dánska z jednání mezi Grónskem a EU a jak si Ulrik Gad všímá, vztah Nuuku a EU se stává přímějším a spěje k rovnocennosti.⁷⁷ Ono „vymizení“ Dánska autor demonstruje na dvou úrovních. První z nich je úroveň rétorická a týká se proslovů o budoucnosti vztahu Grónska s EU. Grónští představitelé v nich prezentují svou zem jako zcela nezávislou a jakákoliv úloha Kodaně zpravidla nebývá ani zmíněna. Druhá úroveň demonstrace grónsko-evropského vztahu jako rovnocenného je diplomatická. Grónsko má od roku 1992 v Bruselu stálé zahraniční zastoupení, které postupně zcela potlačilo veškeré symboly dánské státnosti a umožňuje přímý diplomatický styk Grónska se zástupci evropských institucí.⁷⁸ Evropská unie tak částečně funguje jako platforma, která dovoluje Grónsku pohyb na scéně mezinárodní organizace bez nutného doprovodu dánského zastoupení.

Z opačné strany Grónsko podporuje zastoupení EU na schůzích Arktické rady.⁷⁹ Evropská unie nemá na rozdíl od jiných států, mezinárodních a nevládních organizací v Arktické radě permanentní status pozorovatele. Její pozorovatelská role musí být schválena před každým jednáním a je platná pouze právě pro něj. Podpora Grónska je pro ni velmi důležitá, vzhledem k vlastnímu zájmu o arktickou oblast. Vztah mezi EU, Grónskem a dalšími zeměmi Arktické rady (zejména Kanadou) byl v posledních letech značně narušen unijním zákazem lovu tuleňů na území EU a dovozu tuleňích produktů. V rámci tohoto zákazu je sice platná výjimka týkající se ulovených tuleňů domorodým obyvatelstvem, nicméně grónští ale také kanadští Inuité si stěžují, že tato výjimka není zcela funkční, neboť zákaz negativně ovlivnil trh. Podle Great Greenland Ltd., společnosti, jež dováží tuleňí produkty lovené grónskými Inuity do EU, klesl

⁷⁷ Gad, Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making, 108.

⁷⁸ Ibid., 108.

⁷⁹ Auchet, Greenland at the crossroads: What strategy for the Arctic?, 967.

prodej za pět let od zákazu o 60 %, ačkoliv se zákaz *de iure* netýká produktů, které dováží.⁸⁰ Grónský export tuleních produktů tak klesl o 90 % a 25 % gróňanů živících se lovem tuleňů přišlo kvůli unijnímu zakazu o práci.⁸¹ Na rozdíl od Kanady a Norska však Grónsko nenapadlo zákaz dovozu tuleních produktů na půdě Světové obchodní organizace.⁸² Tento fakt je možné interpretovat v kontextu grónské závislosti na financích z EU. V roce 2014 (aktuálnější data nejsou prozatím k dispozici) představovaly evropské dotace celé 3 % ročních příjmů grónského rozpočtu.⁸³

Grónsko je na státní suverenitu po politické stránce veskrze pečlivě připraveno. V rámci celého království má Nuuk zajištěné relativně snadné získání samostatnosti, jakmile přijde vhodná doba. Otázka nezávislosti je rovněž předmětem širokého konsenzu na domácí půdě. V současné době se Grónsko velmi rychle učí pohybovat se na mezinárodní scéně, kterou využívá jako platformu k přiblížení se suverenitě. Ze strany EU je Grónsko vnímáno jako plnohodnotný partner, s nímž lze čím dál více jednat bez přítomnosti dánského zastoupení. V případě získání státní suverenity by velmi pravděpodobně Grónsko mělo možnost dojednání nové výhodné podoby podmínek vztahu s EU, neboť unijní zájem o arktickou oblast je konstantní a spolupráce v otázkách s ní spojených s Grónskem má již tradici. Ve vzdálenější budoucnosti nelze ani zcela vyloučit možné znovu vstoupení Grónska do EU, nicméně současná politická nálada tomu nenasvědčuje, ačkoliv se i mezi Gróňany vyskytují příznivci integrace.⁸⁴

⁸⁰ „Europe’s ban on seal products has been awful for Greenland’s Inuits“, Quartz, <http://qz.com/407924/europes-ban-on-seal-products-has-been-catastrophic-for-greenlands-native-communities/> (staženo 18. 4. 2016).

⁸¹ „EU ban blamed for rapid decline of Greenland sealing“, The Arctic Journal, <http://arcticjournal.com/politics/494/eu-ban-blamed-rapid-decline-greenland-sealing> (staženo 18. 4. 2016).

⁸² „European Communities — Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products“, Světová obchodní organizace, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds400_e.htm (staženo 18. 4. 2016).

„European Communities — Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products“, Světová obchodní organizace, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds401_e.htm (staženo 18. 4. 2016).

⁸³ „Revenue of general government by sector, transaction and time“, Statbank Greenland, http://bank.stat.gl/pxweb/en/Greenland/Greenland_OF_OF30/OFXREAI.px/table/tableViewLayout1/?rxid=15d2b446-1829-4985-a0e9-79bef5632734 (staženo 18. 4. 2016).

⁸⁴ Gad, Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making, 107.

6 Závěr

Délka zbývající cesty Grónska k suverenitě je víceméně otázkou ekonomickou. V rovině politické má Nuuk dobře přichystané podmínky pro přechod k plné nezávislosti jak na úrovni domácí, tak na úrovni celého Dánského království a na mezinárodním poli. Ačkoliv proces diverzifikace grónské ekonomiky probíhá se zaměřením na více ekonomických oblastí, v souvislosti s možným dosažením ekonomické nezávislosti se skloňuje téměř výhradně těžba grónského nerostného bohatství. Tradiční odvětví grónského hospodářství, tedy rybolov, které je i nadále zcela dominantním zdrojem příjmů ostrova, představuje pro zemi i do budoucna stabilní finanční zdroj, avšak neumožňuje jakýkoliv významnější rozvoj, který by ostrov posunul blíže k nezávislosti.

Grónské zásoby ropy, zemního plynu, vzácných zemin, železné rudy, uranu a dalších surovin se podle současných výzkumů zdají být významné a mající potenciál zajistit ostrovu ekonomickou soběstačnost. Nicméně možnost jejich těžby je zcela závislá na světových cenách daných surovin. Přestože kvůli klimatickému oteplování oblasti je zpřístupněno množství dříve nedosažitelných nalezišť, samotná případná těžba zůstává kvůli tvrdým podnebním podmínkám a omezené až neexistující infrastruktuře finančně velmi nákladná. Zprovoznění potenciálních projektů navíc komplikuje v globálním měřítku relativně drahá domácí pracovní síla.

Na začátku druhého desetiletí jednadvacátého století zavedla situace na světových trzích (převážně se vzácnými zeminami) velkou pozornost na grónské zásoby nerostných surovin. Tato pozornost předpovídala slibný rozvoj grónské ekonomiky. V současnosti ovšem ceny daných surovin výrazně klesly a tím se oddálila možnost grónské ekonomické nezávislosti a tudíž i možnost jeho politické suverenity. Všeobecně se však předpokládá, že k výraznému rozvoji grónské těžby jednou dojde, nicméně nelze zatím předpovědět, v jakém časovém horizontu toto nastane.

Evropská unie má relativně dlouhou tradici vztahu s Nuukem. Od roku 1973, kdy Grónsko v rámci Dánského království vstoupilo do Evropských společenství, přes jeho vystoupení v roce 1985, až do současnosti představují struktury evropské integrace významný zdroj financí pro Nuuk. Toto financování, které dříve probíhalo výhradně v rámci rybolovného partnerství, se nyní stále více soustředí i na oblast nerostných surovin. Tato oblast získává také významné postavení v samotné rétorice EU v kontextu vztahu s Nuukem. Evropská unie dává Grónsku jasně najevo, že má zájem na partnerství a spolupráci v oblasti těžby, a činí tak i poté, co zájem ostatních světových investorů a partnerů v posledních letech oslábl. Ačkoliv na začátku tohoto desetiletí Grónsko dalo EU jasně najevo, že nehodlá svůj trh uzavírat před jinými investory a upřednostňovat státy unie, je v současnosti zřejmé, že zájem EU o Grónsko je na rozdíl od ostatních investorů stálejšího charakteru. Je otázkou, zdali Nuuk v budoucnu tuto skutečnost odrazí ve svém směřování. Samotný vztah mezi Nuukem a Bruslem také čím dále více spěje k přímosti a rovnocennosti a role Kodaně v něm postupně zaniká. EU tak pro Grónsko představuje důležitou platformu pro přibližování se k politické suverenitě na mezinárodním poli.

V současnosti EU představuje zásadní článek pro rozvoj Grónska směrem k suverenitě. Jednak pro svůj ojedinělý konstantní zájem, který v takové formě neprojevuje žádný jiný zahraniční subjekt, a také pro významné financování rozvoje a diverzifikace grónské ekonomiky.

Použitá literatura

Prameny

Evropská komise. „EU and Greenland agree on new Protocol for sustainable fisheries.“ Staženo 2. 4. 2016.

http://ec.europa.eu/newsroom/mare/itemdetail.cfm?item_id=22032.

Evropská komise. „European Union, Trade in goods with Greenland.“ Staženo 2. 4. 2016.

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/january/tradoc_147287.pdf.

Evropská komise. „Greenland, Fisheries agreement.“ Staženo 2. 4. 2016.

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/agreements/greenland/index_en.htm.

Evropská komise. „Joint Declaration by the European Union, on the one hand, and the Government of Greenland and the Government of Denmark, on the other, on relations between the European Union and Greenland.“ Staženo 18. 4. 2016. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/signed-joint-declaration-eu-greenland-denmark_en.pdf.

Evropská komise. „Memorandum: Greenland's raw materials potential and the EU strategic Leeds.“ Staženo 18. 4. 2016. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-428_en.htm.

Evropská komise. „OCT - EU relations in detail.“ Staženo 18. 4. 2016.

http://ec.europa.eu/europeaid/where/octs_and_greenland/index_en.htm_en.

Evropská komise. „Společná rybářská politika (SRP).“ Staženo 2. 4. 2016.

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_cs.htm.

Evropská komise. „TACs and quotas.“ Staženo 2. 4. 2016.

http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/tacs/index_en.htm.

Evropská společenství. „Treaty amending, with regard to Greenland, the Treaties establishing the European Communities.“ *Official Journal of the European Communities*, č. 29 (1985).

Evropská unie, Grónsko, Dánsko. „Protokol, kterým se stanoví rybolovná práva a finanční příspěvek podle Dohody mezi Evropským společenstvím na jedné straně a vládou Dánska a místní vládou Grónska na straně druhé o partnerství v odvětví rybolovu.“ *Úřední věstník Evropské unie*, č. 293 (2012): 5-27.

Evropská unie, Grónsko, Dánsko. „Společné prohlášení Evropského společenství na jedné straně a autonomní vlády Grónska a vlády Dánska na straně druhé o partnerství mezi Evropským společenstvím a Grónskem.“ *Úřední věstník*, č. 208 (2006).

Evropské komise. „EU and Greenland initial new fisheries partnership agreement.“ Tisková zpráva. Staženo 2. 4. 2016. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-759_en.htm?locale=en.

Evropský parlament. „Recommendation on the draft Council decision on the conclusion of the Protocol setting out the fishing opportunities and financial contribution provided for in the Fisheries Partnership Agreement between the European Community on the one hand, and the Government of Denmark and the Home Rule Government of Greenland, on the other hand.“ Staženo 2. 4. 2016. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0358&language=EN>.

Grónská vláda. „Act on Greenland Self-Government.“ Staženo 18. 4. 2016. <http://naalakkersuisut.gl/~~/media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Engelske-tekster/Act%20on%20Greenland.pdf>.

Spojené státy americké, Dánsko. „Denmark-United States: Agreement Relating to the Defense of Greenland Source.“ *The American Journal of International Law* 35, č. 3 (1941): 129-134.

Statistics Greenland. „Greenland in Figures 2016.“ Staženo 2. 4. 2016. <http://www.stat.gl/publ/en/GF/2016/pdf/Greenland%20in%20Figures%202016.pdf>.

Statistics Greenland. „Population and population growth 1901-2016.“ Staženo 18. 4. 2016. http://bank.stat.gl/pxweb/en/Greenland/Greenland__BE__BE01/BEXSAT1.px/table/tableViewLayout1/?rxid=d502e0e3-ac54-4b8d-ab34-4f13f3ee9931.

Statistics Greenland. „Revenue of general government by sector, transaction and time.“ Staženo 18. 4. 2016. http://bank.stat.gl/pxweb/en/Greenland/Greenland__OF__OF30/OFXREALI.px/table/tableViewLayout1/?rxid=15d2b446-1829-4985-a0e9-79bef5632734.

Světová obchodní organizace. „European Communities — Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products.“ Staženo 18. 4. 2016. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds400_e.htm.

Světová obchodní organizace. „European Communities — Measures Prohibiting the Importation and Marketing of Seal Products.“ Staženo 18. 4. 2016. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds401_e.htm.

Sekundární literatura

Argus Media. „Greenland to push ahead with REE projects.“ Staženo 2. 4. 2016. <http://www.argusmedia.com/pages/NewsBody.aspx?id=994220&menu=yes>.

Auchet, Marc. „Greenland at the Crossroads.“ *International Journal* 66, č. 4 (2011): 957–970.

Bertelsen, Rasmus . „Climate Change, Independence and Microstate Security Policy: the Faroe Islands, Greenland and Iceland.“ Práce prezentovaná na výroční schůzi American Political Science Association, Washington, D.C., 2.–5. září 2010.

Boersma, Tim, a Kevin Foley. „The Greenland Gold Rush: Promise and Pitfalls of Greenland’s Energy and Mineral Resources.“ *Brookings Institute*, 24. 9. 2014.

Erdal, Lisa. „Independence on the Horizon: A Study of the Interplay Between Sovereignty and Natural Resources in Greenland.“ Institut de Haute études Internationales et du Développement a Fridtjof Nansen Institute, 2013.

Euractiv. „Greenland rejects EU request to limit rare earths exports.“ Staženo 18. 4. 2016. <http://www.euractiv.com/section/sustainable-dev/news/greenland-rejects-eu-request-to-limit-rare-earths-exports/>.

Euroskop, „Evropská unie a budoucnost Grónska.“ Staženo 18. 4. 2016. <https://www.euroskop.cz/9001/21186/clanek/evropska-unie-a-budoucnost-gronska/>.

Fløistad, Brit. „Greenland and the European Community Formal Independence - Economic Dependence.“ *International Challenges* 8, č. 4 (1988): 6–10.

Fløistad, Brit. „Greenland’s International Fisheries Relations: A Coastal State in the North with Problems of the South?“ *Cooperation and Conflict*, č. 24 (1989): 35–48.

Gad, Ulrik P. „Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making.“ *Cooperation & Conflict* 49, č. 1 (2014): 98–118.

Hartig Danielsen, Jens. „Self-Government and the Constitution: Greenland within the Danish State.“ *European Public Law* 19, č. 4 (2013): 619–641.

Mazza, Mauro. „The Prospects of Independence for Greenland, between Energy Resources and the Rights of Indigenous Peoples.“ *Beijing Law Review*, č. 6 (2015): 320–330.

Mortensen, Ben. „The Quest for Resources – the Case of Greenland.“ *Journal of Military and Strategic Studies* 15, č. 2 (2013): 93–128.

Nash, Michael. „The European Union and secession.“ *Contemporary Review*, č. 5 (1997): 247.

News in Industry. „Greenland Minerals and Energy Set for Key Role in EU-Backed Rare Earth Supply Chain Initiative.“ Staženo 18. 4. 2016. <http://www.news-in-industry.com/greenland-minerals-and-energy-set-for-key-role-in-eu-backed-rare-earth-supply-chain-initiative-281716.html>.

Quartz. „Europe’s ban on seal products has been awful for Greenland’s Inuits.“ Staženo 18. 4. 2016. <http://qz.com/407924/europes-ban-on-seal-products-has-been-catastrophic-for-greenlands-native-communities/>.

The Arctic Journal. „EU ban blamed for rapid decline of Greenland sealing.“ Staženo 18. 4. 2016. <http://arcticjournal.com/politics/494/eu-ban-blamed-rapid-decline-greenland-sealing>.

The Arctic Journal. „Greenland rare-earth dig to seek final approval by 2016.“ Staženo 2. 4. 2016. <http://arcticjournal.com/oil-minerals/1446/greenland-rare-earth-dig-see-final-approval-2016>.

The Brookings Institution. „Dark Clouds Gather over Greenland's Mining Ambitions.“ Staženo 2. 4. 2016. <http://www.brookings.edu/blogs/planetpolicy/posts/2015/01/16-greenland-mining-boersma-foley>.

The Foreign Policy Centre. „A new deal for Greenland and the EU?“ Staženo 2. 4. 2016. <http://fpc.org.uk/articles/345>.